

Kommunstyrelsen

Styrande dokument

Program för mål och uppföljning av privata utförare

Ärendenummer KS 2020/136

Dokumentinformation

Fastställt av Kommunfullmäktige, 2020-12-14 § 260

Dokumenttyp Styrande dokument

Gäller från och med 2020-12-14

Implementeras av Kommunledningsförvaltningen

Framtaget av Elisabeth Olofsson, kanslichef kommunledningsförvaltningen

Innehållsförteckning

1. Inledning och syfte	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Definitioner.....	3
1.3 Omfattning.....	4
2. Mål och riktlinjer för privata utförare.....	5
2.1 Mål och riktlinjer för verksamheten.....	5
2.2 Mål och riktlinjer vid upphandling och avtalstecknande.....	6
3. Kontroll och uppföljning	6
3.1 Ansvar och riktlinjer.....	6
3.2 Ansvar vid identifierade brister	7
4. Allmänhetens rätt till insyn och information	8
5. Ansvar för säkerställande av meddelarfrihet	8
6. Programmets giltighet.....	8

1. Inledning och syfte

1.1 Bakgrund

Kommuner får enligt kommunallagen överlämna skötseln av kommunala angelägenheter till en juridisk person eller en enskild individ (s.k. privata utförare). Detta gäller dock inte om det inte i lag eller förordning anges att verksamheten ska bedrivas av kommunal nämnd eller om den innefattar myndighetsutövning.¹

När vården av en kommunal angelägenhet har lämnats över till en privat utförare har kommunen en skyldighet att kontrollera och följa upp verksamheten samt tillförsäkra sig att allmänheten ges insyn i den verksamhet som lämnats över.²

För varje mandatperiod ska kommunfullmäktige anta ett program med mål och riktlinjer för sådana kommunala angelägenheter som utförs av privata utförare. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa uppföljning och kontroll av privata utförare, öka allmänhetens möjlighet till insyn i privata utförare verksamhet samt stimulera till ett strategiskt förhållningssätt när privata utförare anlitas av kommunen.³

1.2 Definitioner

Huvudman Kommunen är huvudman för alla sina angelägenheter oavsett om utförandet sker i egen regi eller av en privat aktör. Kommunen behåller således det övergripande ansvaret även om en verksamhet har överlämnats till en privat utförare.

Privata utförare En privat utförare är en aktör utan kommunalt ägande och avser en juridisk person eller en enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet. En privat utförare kan exempelvis vara ett aktiebolag, ett handelsbolag, en ekonomisk eller ideell förening. Även idéburna organisationer och kooperativa föreningar kan således vara privata utförare. Ett hel- eller delägt kommunalt bolag, stiftelse eller förening är däremot inte att betrakta som privata utförare.⁴

Privata aktörer kan bli utförare av en kommunal angelägenhet genom att ingå avtal efter ett

¹ 10 kap. 1 § kommunallag (2017:725), KL

² 10 kap. 8-9 §§ KL

³ 5 kap. 3 § KL

⁴ 10 kap. 7 § KL

upphandlingsförfarande enligt LOU⁵ eller LUF⁶ – eller genom LOV⁷.

1.3 Omfattning

Programmet omfattar mål och riktlinjer för berörda verksamheter, uppföljning och kontroll av dem samt förfarande för att sörja för allmänhetens insyn.

Programmet omfattar all verksamhet där Älmhults kommun är huvudman. Kommunen är huvudman för en verksamhet både då verksamheten bedrivs av en upphandlad utförare⁸ alternativt då verksamheten bedrivs av utförare i ett valfrietssystem⁹. Programmet gäller således alla verksamhetsområden som kommunen upphandlar – vård och omsorg, kultur och fritid, hälso- och sjukvård, gator och parker, fastighetsförvaltning, kommunikationer och annan infrastruktur etcetera. Programmet kan handla om såväl hela verksamheter som delar av en verksamhet.

Fristående förskolor och skolor är sina egna huvudmän och regleras genom tillståndsgivning. De är inte upphandlade eller ingår i valfrietssystem och omfattas därmed inte av detta program.

Kommunens bolag ska i tillämpliga delar också följa programmet för uppföljning av privata utförare. Om en kommun överlämnar skötseln av en kommunal angelägenhet till ett helägt kommunalt bolag ska fullmäktige se till att bolaget ger allmänheten insyn i den verksamhet som bolaget i sin tur överlämnar till privata utförare. På motsvarande sätt finns bestämmelser om insyn beträffande delägda bolag, stiftelser och föreningar.¹⁰

Programmet gäller för avtal med privata utförare som ingår efter att programmet fastställts i kommunfullmäktige.

⁵ Lag (2016:1145) om offentlig upphandling

⁶ Lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna

⁷ Lag (2008:962) om valfrietssystem

⁸ Enligt LOU eller LUF

⁹ Enligt LOV

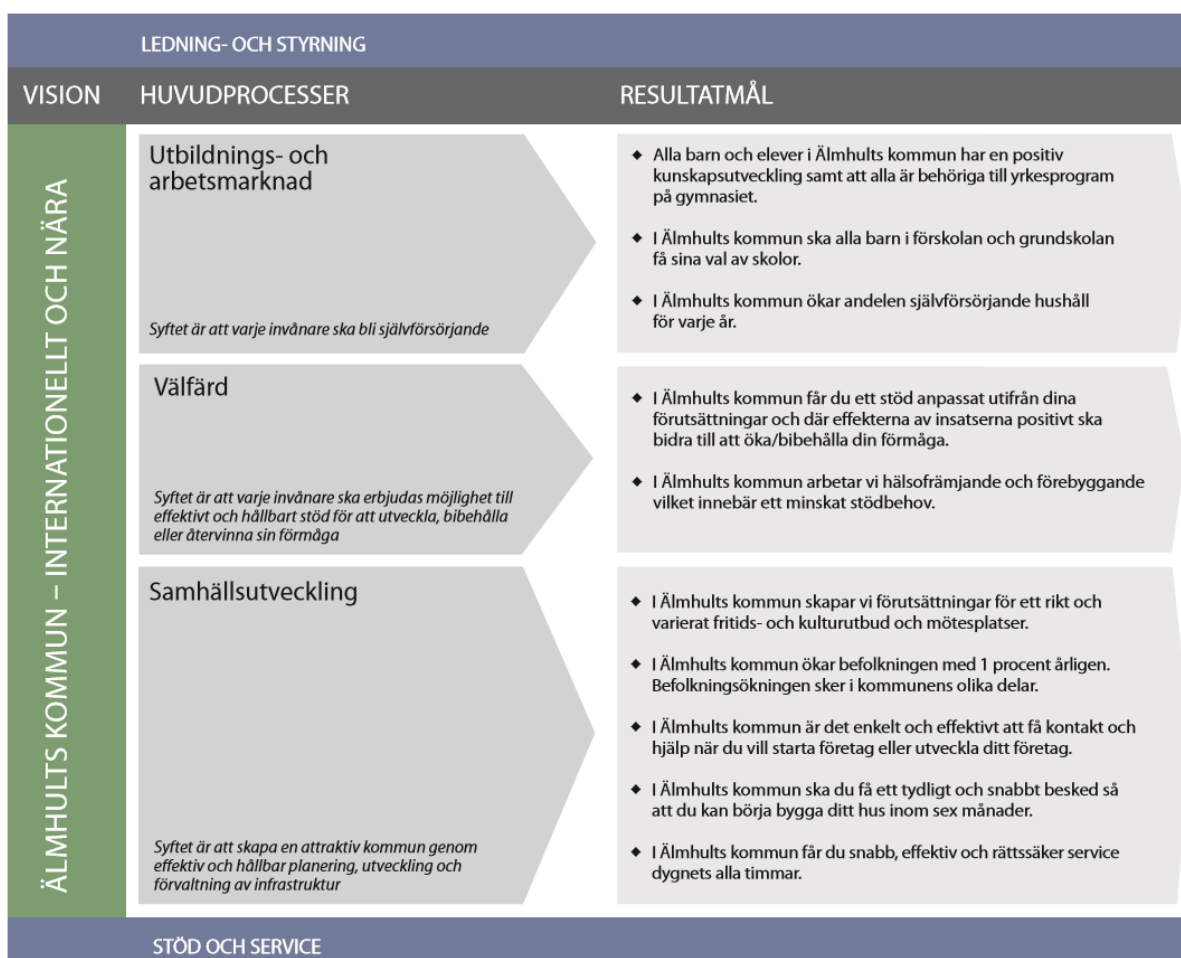
¹⁰ 10 kap. 1, 4, och 6 §§ KL

2. Mål och riktlinjer för privata utförare

2.1 Mål och riktlinjer för verksamheten

Alla kommunala angelägenheter, oavsett utförare, ska utföras i enlighet med kommunfullmäktiges uppsatta mål. Kommunfullmäktiges fastställda resultatmål är riktade uppdrag till samtliga nämnder. Resultatmålen följs upp vid delårsrapport 1, delårsrapport 2 och i samband med årsredovisningen.

I Älmhults kommun är samtliga kommunfullmäktiges mål kopplade till huvudprocesser. För närvarande är huvudprocesserna; utbildnings- och arbetsmarknad, välfärd och samhällsutveckling. Huvudprocesserna utgår från Älmhults kommuns vision.

Kommunen har ett antal olika styrdokument där de mål och riktlinjer som styr Älmhults kommun skildras. Dessa ska följas av såväl kommunens verksamhet, de kommunala bolagen och de privata utförarna.

2.2 Mål och riktlinjer vid upphandling och avtalstecknande

När kommunala tjänster eller verksamheter upphandlas ansvarar kommunstyrelsen och nämnderna för att krav och villkor enligt lagstiftning, kommunfullmäktiges mål, riktlinjer samt övriga relevanta styrdokument beaktas. Samtliga dessa krav och villkor ska ligga till grund för upphandlingsdokument¹¹ och ingå i de avtal som ingås.

Det ska vara enhetliga krav på egen verksamhet och privata utförares verksamhet. Kraven ska vara tydliga, relevanta och tillräckliga. Det ska tydligt framgå hur samverkan mellan beställaren och utföraren ska genomföras och hur brister i verksamheten hanteras. Den kommunala huvudmannens möjligheter att besluta om sanktioner eller hävning av avtal ska vara tydligt reglerat i avtalet.

Eftersom kommunstyrelsen och nämnderna ansvarar för uppföljning och kontroll inom sitt ansvarsområde ska ansvarsfördelningen regleras i de avtal och uppdragsbeskrivningar som träffas med varje utförare. Ansvaret innebär att avtal eller upphandlingsdokument ska:

- Säkra att verksamheten bedrivs i enlighet med kommunfullmäktiges angivna mål och riktlinjer i den mån de är tillämpningsbara.
- Reglera hur uppföljning och kontroll ska gå till med varje privat utförare.
- Säkra att utföraren biträder kommunen vid uppföljning och utvärdering av verksamheten.
- Säkra att utföraren rapporterar in nödvändiga uppgifter (såsom statistikuppgifter) till kommunen, i nationella register och till andra myndigheter.
- Reglera hur kommunens uppföljningar återrapporteras till utföraren och redovisas för allmänheten.
- Säkra en god informationssäkerhet och lagenlig hantering av personuppgifter¹².
- Säkra allmänhetens rätt till insyn och information (se allmänhetens rätt till insyn och information).
- Säkra meddelarfriheten hos de anställda (se ansvar för säkerställande av meddelarfrihet).

3. Kontroll och uppföljning

3.1 Ansvar och riktlinjer

När en kommunal angelägenhet överlämnas till en privat utförare ska kommunen följa upp och kontrollera verksamheten.¹³ Det är varje nämnd som

¹¹ Förfrågningsunderlag.

¹² Enligt dataskyddsförordningen och annan lagstiftning som rör personuppgifter som exempelvis patientdatalagen (2008:355).

¹³ 10 kap. 8 § KL.

ansvarar för uppföljning och kontroll inom sitt ansvarsområde samt att tillse att lagar, regler, mål och riktlinjer tillgodoses i de avtal som ingås med varje privat utförare. Syftet med bestämmelsen är inte bara att kommuner ska tillförsäkra sig en möjlighet att kontrollera och följa upp den verksamhet som lagts ut på annan, utan också vidta faktiska åtgärder för kontroll och uppföljning.

Kommunfullmäktige i Älmhults kommun har fastställt en övergripande verksamhetsplan för intern kontroll¹⁴. Av denna framgår att nämnderna har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen inom den egna verksamheten och gäller även då driften av en verksamhet har lämnats över till en privat utförare. Detta innebär bland annat att:

- en organisation inom förvaltningen ska upprättas för internkontrollarbetet
- årlig uppföljning av nämndens interna kontroll ska rapporteras till kommunstyrelsen
- det ska finnas en fastställd rutin för hur planering och rapportering av internkontrollarbetet ska gå till samt en plan för introduktion av nyanställda om vad intern kontroll innebär

Nämnderna ska utifrån detta varje år anta en särskild plan för det kommande årets uppföljning av den interna kontrollen i enlighet med kommunens system för ledning och styrning¹⁵. I planen ska varje nämnd, utifrån detta program, utarbeta anvisningar för när och på vilket sätt avtal och verksamhet ska följas upp. Anvisningarna bör omfatta samtliga utförare oavsett driftsform, det vill säga även verksamhet i kommunal regi.

Anvisningarna ska minst innehålla:

- Former för uppföljning av utförare; bland annat metod, tidplan och ansvar
- Vad som ska följs upp
- Former för återkoppling av uppföljning och kontroll till nämnd, utförare och allmänheten

Nämnden ska, i enlighet med kommunens system för ledning och styrning, rapportera resultatet från uppföljningen av privata utförare för det gångna året till kommunstyrelsen. Därefter ska kommunstyrelsen årligen, samtidigt med årsbokslutet, redovisa för kommunfullmäktige hur arbetet med uppföljning och kontroll har bedrivits och resultatet av detta.

3.2 Ansvar vid identifierade brister

I de fall uppföljningen av verksamhet som utförs av privata utförare visar på brister ska dessa rapporteras till ansvarig nämnd.

Om kommunen bedömer att bristerna är allvarliga och/eller om det finns risk att en privat verksamhet oplanerat kan komma att avvecklas ska en åtgärdsplan tas fram i samråd med den privata utföraren. Planen ska godkännas av ansvarig nämnd och delges kommunstyrelsen.

¹⁴ KS 2017/135, Övergripande verksamhetsplan för intern kontroll.

¹⁵ KS 2017/135, Policy för intern kontroll.

4. Allmänhetens rätt till insyn och information

Varje nämnd ska i avtal med privata utförare tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över till en privat utförare.¹⁶ Informationen ska göra det möjligt för allmänheten att få insyn i hur uppdraget utförs. Informationen ska även utgöra ett underlag för medborgaren att göra ett aktivt val av utförare, i de fall tjänsten utförs enligt lagen för valfrihetssystem.

Det ska i avtalen skrivas in att utföraren ska lämna information när kommunen begär det. Utförarens skyldighet att lämna uppgifter begränsas till att omfatta sådana uppgifter som kan utlämnas med rutinbetonade åtgärder¹⁷, inte strider mot lag eller utgör en företagshemlighet¹⁸.

Kommunen ska redovisa resultatet av uppföljningar av privata utförare. Redovisningen ska ske på kommunens hemsida.

Informationen ska vara lättillgänglig, informativ och överskådlig.

Utförare av kommunala angelägenheter ska ha en rutin för att hantera klagomål och synpunkter. På begäran ska uppgifter från klagomålshanteringen överlämnas till kommunen.

5. Ansvar för säkerställande av meddelarfrihet

Kommunstyrelsen och nämnderna ska säkerställa att det genom avtal tillförsäkras att personal hos privata utförare har meddelarfrihet som kan likställas med den meddelarfrihet som finns inom det offentliga¹⁹. Anställda hos de privata utförarna ska informeras om meddelarfriheten av sina chefer.

6. Programmets giltighet

Programmet gäller för aktuell mandatperiod. Nytt program ska antas för varje mandatperiod. Programmet gäller även för de helägda kommunala bolagen.

¹⁶ 3 kap. 19 a § KL

¹⁷ Med rutinbetonade åtgärder avses en begränsad arbetsinsats som inte är förknippad med några nämnvärda kostnader, se RÅ 1988 ref. 84.

¹⁸ Enligt lag (1990:409) om skydd för företagshemligheter.

¹⁹ Meddelarfrihet innebär att alla har rätt att straffritt lämna uppgifter i vilket ämne som hels för offentliggörande och i publiceringssyfte, se bl.a. 3 kap. 1-2 §§ tryckfrihetsförordningen (1949:05).